

נציב חודש שבט

הנגיד הנכבד והמפורא

מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו

לע"נ זקנו הגאון המפורסם

מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל
 אבד"ק ברעזאן ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם

מסי קידושין
 גליון ט"ז

פרשת תרומה
 תשע"ה

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

דף נ"ח ע"א – דף ס"א ע"ב

בעזרה אינו בא אלא על ידי שחיטה, לכך הכא לא נאסרה הואיל ולא שחיטה היא.

✦ מברך וקידש בדמיהן: מברך לאחד מאיסורי הנאה הנ"ל וקידש בדמיהן, מקודשת, שאין הדמים נתפסין באיסור.

– למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, יליף ליה מדגלי רחמנא בעבודה זרה ושביעית שהדמים נתפסין באיסור, מכלל דבשאר איסורים שרו.

עבודה זרה, דכתיב 'זהיית חרם כמוהו', כל שאתה מזהייה הימנה הרי הוא כמוהו. שביעית, דכתיב 'יובל היא קודש תהיה לכם', מזה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה. ושביעית חמור יותר מהקדש, דהקדש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אבל שביעית (ושנתפס קדושתה על דבר אחר) אינה יוצאה לחולין, דכתיב 'תהיה', בהוייתה תהא. מיהו זה דוקא בפירי עצמו של שביעית, אבל אם לקח בפירות בשר ובבשר הגים, יצא בשר (מקדושת שביעית) ונכנסו דגים (ודוקא בפירות גופיהו כתיב 'תהיה' בהוייתה תהא, אבל חילופיהם הן ויוצאין לחולין), דלעולם אחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי עצמו אסור.

– למ"ד שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, יליף ליה מדכתיב מיעוטה בעבודה זרה 'זהיית חרם כמוהו', וכן בשביעית כתיב מיעוטה 'יובל היא', למידרש היא אין מידי אחרת לא.

טובת הנאה

✦ תנן המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות וכו' הרי זו מקודשת ואפילו ישראל.

– למאן דאמר טובת הנאה ממוך, אתי שפיר כפשוטו ודישראל יכול לקדש בהן, אף על פי שאין לו בכל אלו אלא טובת הנאה שבידו לתת לכל מי שירצה,

מראי מקומות לתוספות

דף נ"ח ע"א: ד"ה וכן היה שנסמטה בעורה.

דף נ"ח ע"ב: כל דיבורי המוספות.

דף נ"ט ע"א: ד"ה לקדשי אימתא לזריה.

דף נ"ט ע"ב: ד"ה לא קידשה עלמה, ד"ה אס ביטל.

דף ס' ע"א: כל דיבורי המוספות.

דף ס' ע"ב: ד"ה איכא צנייכו שנתקדע הגט.

דף ס"א ע"א: ד"ה המקדיש, ד"ה אין נמדין, ד"ה נקדשו.

דף ס"א ע"ב: כל דיבורי המוספות.

דף נ"ח

המשך דין קידושין באיסורי הנאה

✦ חולין שנשחטו בעזרה לר' שמעון: מודה ר' שמעון דחולין שנשחטו בעזרה אסור מן התורה, מדאמר דחולין שנשחטו בעזרה ישרפו ולא סגי להו בקבורה, אלמא איסורו מן התורה דדריש הפסוק 'בריהוק מקום' כנ"ל, דאם לא היה אסור אלא מדרבנן משום גזירה (דילמא אתי למימר שהן קדשים שנפסלו לאחר שחיטה שלא נזרק דמן וקא מתהני מנייהו ואתי ליהנות מקדשים שלא נזרק דמן), היה די לגזור שריפה בבחמה אטו פסולי המוקדשין, משא"כ היה סגי בקבורה כיון שעיקר איסורה אינה אלא מדרבנן, אבל השתא דס"ל דאיסור בחמה וזיה בעזרה מדאורייתא, ורק שריפתן מדרבנן, אתי שפיר דכיון שתקנו בבחמה אטו פסולי המוקדשין, בחיה נמי גזרו שלא תהלוך בדין חולין שנשחטו בעזרה.

ומה שאמר ר' שמעון המקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת, מיירי באופן שנמצאת טריפה בשחיטתה, ור' שמעון לשיטתיה דסבירא ליה שחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמייה שחיטה, וכל חיוב ואיסור הכא על ידי שחיטה אינו חל עליה, וכיון דאיסור חולין

גליץ קנין תורה

וגם האשה לא זכתה אלא בטובת הנאה וצריכה ליתן תרומה לכהן ומעשר ללוי, מכל מקום מיקדשא בטובת הנאה זו שנחשב ממון.

לעולא דנקט טובת הנאה אינה ממון, צריך לאוקמי מתניתין בישראל שנפלו לו טבילים מבית אבי אמו כהן, וקא סבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון ודהואיל והיתה עומדת כבר לתרום אצל אבי אמו, ונגמרה מלאכתו לכך זוכה או כהן בחיו בתרומה שבו, שלא הוטל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו, לכך אף יורש זה יפרישה וימכרנה לכהנים, וכן היא יכולה למוכרו, נמצא שיש לו ממון ממש ולא טובת הנאה בלבד.

«הגונב טבלו של חבריו: נחלקו תנאי בדין הגונב טבלו של חבריו; לרבי צריך לשלם כל מה שגנב ואף דמי תרומה ומעשר שבו, ולר' יוסי ברבי יהודה אינו משלם אלא דמי הולין שבו ומשא"כ בתרומה ומעשר יכול הגנב לומר להנגול לאו בעל דברים דידי את, וכשיבא כהן לתובעו ידהו ויאמר לא לך אתגנה כי אם לכהן אחר».

להחזה אמינא, פליגי בדין טובת הנאה; דרבי סבר טובת הנאה ממון לכך צריך לשלם אף דמי תרומות ומעשרות, ור' יוסי בר' יהודה סבר טובת הנאה לאו ממון. למסקנא כולי עלמא מודי דטובת הנאה אינה ממון כעולא, ופליגי בדין אחר, ואפשר לבאר פלוגתתם בד' דרכים:

(א) מייירי בטבילים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן, ופליגי בדין מתנות שלא הורמו; רבי סבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון וזוכה אבי אמו בתרומה ומעשרות שבו, דהא אף מעשר ראשון לכהנים מומן שקסניהו עזרא ללויים, ור' יוסי בר' יהודה סבר לאו כמי שהורמו דמיון וצריך היורש הזה לתת לכהן ואין לו כהן אלא טובת הנאה, וכיון שאינה ממון אינו יכול לתובעו מיד הגנב.

(ב) לכולי עלמא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון, והכא לא מייירי בטבילים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן אלא שגדלו

בשדהו, ופליגי רק לענין תרומה ובשמואל שאמר הטח אחת פוטרת את חברי; רבי סבר כשמואל, הלכך יכול בעל הטבל לתבוע כולה מיד הגנב ושיאמר פטרנא נפשי מחובת תרומה כחמה אחת, ור' יוסי בר' יהודה לית ליה דשמואל, הילכך בתרומה נמי לא מצי תבע ליה.

(ג) דכולי עלמא לית להו דשמואל, ומעיקר הדין אינו יכול לתבוע תרומות ומעשרות מיד הגנב כדעת ר' יוסי בר' יהודה, ומעמיה דרבי דס"ל שיכול לתבוע מפני שקנסוהו רבנן לגנב ושלא תהא תרומה אצלו ממון שאין לו תובעים ונמצא חוטא נשכרו.

(ד) דכולי עלמא אית להו דשמואל, ומעיקר הדין יכול לתבוע תרומה מיד הגנב כרבי, ומעמיה דרבי יוסי בר' יהודה דס"ל שאינו יכול לתבוע מפני שקנסוהו רבנן לבעל הבית, שלא היה לו להשהות פירותיו בעודן טבל.

קידושין בהזאה וקידוש

הנוטל שכר לדון, דיניו בטלים. הנוטל שכר להעיר, עדותו בטלה. הנוטל שכר להזות [על הממון] ולקדש [מי הטאת], מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה.

מיהו הא דאסור ליטול שכר להזות ולקדש, היינו דוקא שכר הזאה וקידוש דליכא בהו טירחא [והתורה אמרה יראה למדתי אתכם וגו' כאשר צונו וגו', מה אני בחנם אף אתם בחנם]. אבל מותר ליטול שכר בשביל הבאת האפר ממקום למקום, וכן בשביל מילוי המים, דמילתא דטירחא היא ורחמנא לא רמיא עליה.

והא דתנן במתניתין שאם קידשה במי הטאת ובאפר פרה הרי זו מקודשת ודמשמע שיכול ליטול שכר, דכי לא במאי מקדש לה, מייירי נמי בשכר הבאה ומילוי דמותר ליטול שכר בשבילך.

הדרן עלך פרק האיש מקדש

פרק שלישי – האומר

וקידשה לעצמו, לא היה בזה מנהג רמאות, מאחר שלא רצו ליתנה לצורך בנו. וגם לא הודיע מקודם לבנו וקודם שקידשה לעצמו כדי להוציא עצמו מן מנהג רמאות, שחשש שמא בין כך ובין כך יקדשה אחר.

– נקט במתניתין 'האומר לחבירו' ולא 'שלוהו', לאשמעינן דלאו דוקא שלוהו נחשב כרמאי כיון שהמשלח סמך עליו שיעשה שליחותו, אלא אפילו חבירו שלא סמך עליו כל כך נחשב גם כן רמאי. ובפרק האיש מקדש ודקתני 'האומר לשלוהו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת' נקט 'שלוהו' ולא 'חבירו', דלא תימא דוקא בחבירו ושלא שלוהו לשם כך אלא אם יודמן לו במקום פלוני דרך

דף נ"ט

מנהג רמאות

«בקידושין: האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית, והלך וקדשה לעצמו, מה שעשה עשוי ופי' ולא קנסין ליה שלא יכנסנה» אלא שנדהג בו מנהג רמאות. ורבינן חסידא שהלך לקדש אשה לבנו

א. כן פירשו הרישב"א והרשב"א, דלי לאו הכי קשה מה קמ"ל שמקדשת לשני מיהו בתום (ד"ה האומר) פירשו דהכא מייירי שאמר לה השלים ממחילה פלוני אמר לי לקדשך לו, ואח"כ אמר לה הכי את מקודשת לי, ומייירי נאספן שהיא ידעה שנמכרין לקדשה לעצמו, ומ"מ הו"ל דהא דקאמר 'לי' לזוך משלחו קאמר, קמ"ל.

גלין קנין תורה

שרב גידל הפך בה. ביקש ר' אבא ליתנה לו במתנה, אבל לא רצה למוכרה לו כיון שהיתה קרקעו הראשונה שקנה מעולם ואיננה סימן טוב שימכור אדם מקחו הראשון. רב גידל לא רצה לקבלה במתנה דכתיב 'שונא מתנות יהיה', ור' אבא לא רצה להשתמש בה כיון שהפך בה רב גידל לקנותה, ונשאר הפקר לתלמידים.

האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום

❖ **בא אחר וקידשה בתוך שלשים**, לההוה אמינא (רב הסדא) פליגי בה רב ושמואל ולרב מקודשת לשני לעולם ולשמואל מקודשת לשני עד ל' יום ולאחר ל' יום פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון, למסקנא (רב יוסף) כולי עלמא מודי דמקודשת לשני לעולם ולאפילו לאחר ל' יום אינן בטלין, שהרי ניתן להן זמן לחול בתוך ל' יום דקידושי ראשון לא חל עד לאחר ל' יום, ואם השני הוא כהן והאשה היא בת ישראל אוכלת בתרומה.

❖ **לא בא אחר וקידשה**, כיון שהגיע יום שלשים מקודשת ולראשון אף על פי שנתאכלו המעות בתוך שלשים, דהני זוזי לא לפקדון דמו ודנימא אם לא נשתיר בה שיה פרושה אינה מקודשת לפקדון ברשותא דמרא קא מתאכלי והני ברשותא דידה קא מתאכלי, ולא למלוה דמו דמלוה להוצאה ניתנה ונאי אפשר לקדשה בהן דלאו ידידה היא ולא מידי יהיב להן והני בתורת קידושין יתביניהו ניהלהו ולהכי כי אכלה ידידה אכלה לשם קידושין, ולכי מטא זמנא מיקדשה בהן¹.

❖ **לא בא אחר וקידשה וחזרה בה** (בתוך ל' אמרה אי אפשר בהן) לר' יוחנן יכולה לחזור בה ואינה מקודשת, ולריש לקיש אינה יכולה לחזור בה ומקודשת.

– **ללישנא קמא**: מודה ריש לקיש דאיתי דיבור ומבטל דיבור, ולא פליגי אלא בקידושין שנותן מעות ליד אשה וכי מעשה דמו; לר' יוחנן אף בזה אתי דיבור ומבטלה ודלאו מעשה ממש הוא כיון שלא חל מיד, ולריש לקיש בכהאי גוונא לא אתי דיבור ומבטלה (דהוי מעשה עכ"פ לחול אחר שלשים יום).

ר' יוחנן הקשה לריש לקיש מוב' מקומות: (א) האומר לשלוחו צא ותרומם וחזר ובטלו מלהיות שליח ואו בפניו או שלא בפניו, אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה; הרי דאתי דיבור ומבטל דיבור. ותירץ ריש לקיש, שהוא מודה דאתי דיבור ומבטל דיבור כנ"ל, ולא פליגי אלא בקידושין דאיכא נתינת מעות ליד אשה דכי מעשה דמו. (ב) השולח גמ לאשתו והגיע בשליח ואף אם לא יצא אחריו אלא פגע בו, וקמ"ל דלא אמרינן לצעורי בעלמא קא מכיין או ששלח אחריו שליח

אצלה יקדשהו אינה מקודשת דקסבר המושלה שבודאי לא יטרח השליח לבקשה במקום אחר (ולכך לא שויה שליח אלא על אותו מקום), מה שאין כן שלוחו נימא דשויה שליח אף לקדשה במקום אחר, ומה שאמר 'במקום פלוני' מראה מקום הוא לו ושאימצינא שם יקדשה ואינו מטריחו ליתך למקום אחר, ומיהו אם עבד עבדו, קמ"ל דאפילו בשלוחו אינה מקודשת ודפרידא הוא שלא יקדשה אלא באותו מקום, שיש לו שם אהיה ואם יבא אדם לומר עליו דבר גנאי ימחו בידו).

❖ **בממונות**: כשם שאמרו בקידושין דשליח שקידש לעצמו נהג ברמאות, כך הוא לענין ממונות ושאימצינא נהג ברמאות, מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות.

ומה שעשה רב שנתן לו רבה בר בר חנה מעות לקנות קרקע בשבילו והלך רב וקנאה לעצמו, לא היה בזה מנהג רמאות, מאחר שהיה בקעה של בעלי זרוע ושאימצינא מניחים לכל אדם לקנות קרקע אצלם אלא למו שהוא נחשב בעיניהם ולרב נהגו כבוד ולמכור לו הקרקע אבל לרבה בר בר חנה לא נהגו כבוד. ולא הודיע רב מקודם לרבה בר בר חנה ולהוציא עצמו מן מנהג רמאות שחשש שמה בין כך ובין כך יקננה אדם אחר.

❖ **עני המהפך בחררה**: בב' דינים הנ"ל (שהמושלה נשאר בביתו ורק עושה שליח לקדש או לקנות בשבילו והשליח מקדשה או קונה לעצמו) לא מקרי השליח רשע אלא 'רמאי', אבל עני המהפך בחררה ומחזר בעצמו אחריה ולזכות בה מן ההפקר² או שיתננה לו בעל הבית) ובא אחר ונטלה הימנו, מקרי רשע³.

– רב גידל היה מהפך בקרקע לקנותה והלך ר' אבא וקנאה לעצמו, כששאל לו רב יצחק נפחא למה עשה כן והוא עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה נקרא רשע, השיב ר' אבא שלא ידע

ב. כן פירש"י לדין עני המהפך במכרה שייך גם בצל לזכות מן ההפקר ולדע אחר מקדימו, והקשו בתוס' ושאר ראשונים מהא דליתא נמס' ב"מ (דף י.) שאם ראה את המנאיח ונפל עליה או פירש עליה וצא אחר ונטלה הרי היא שלו, וכן אם ליקט מקצת פאה ופירש עליה מעבירים אותו הימנה, ולמה אין לו דין עני המהפך במכרה. לכך פירש הר"ת דאסור דמהפך במכרה לא שייך אלא דוקא כשרוצה העני להרויח בשכירות או כשרוצה לקנות דבר אחר, ומצירו מקדים וקונה, או מקרי רשע כי למה מחזר על זאת שטרם בה מצירו, ילך וישמכר במקום אחר, משא"כ במכרה של הפקר ליכא איסור, שאם לא יזכה בזאת לא ימנא אחרת, ע"ש. מיהו עי' בתוס' הרי"ד שיישב דעת רש"י, דשאני גזי פאה שלא היה זה מהפך בה יומר מן האחרים, שהרבה עניים היו עומדים שם ללקט הפאה וזה קפץ ונפל עליה או פירש עליה וזה מועט עניים מללקט, ובעבור זה מועטין אותו ממנה וילקטו כולן ביחד, אבל לעולם אם האחד היפך אחר ההפקר עד שנטלו וקפץ אחר ונטלו הוי רשע אף בהפקר.

ג. פירשו עפ"י העצמות יוסף, דעני המהפך במכרה גרע טפי כיון שמהפך ממש וחזר אחריה, ולכן אם צא אחר ונטלה מקרי רשע, משא"כ בהגן דלעיל שהמשלם נשאר צנימו ושולח שליח לקדשה או לקנות בשבילו לא מקרי השליח רשע אלא רמאי. מיהו במאירי משמע להפך, דהגן דלעיל גרעי טפי, כיון שנתן לו מצירו מעות לקדש אשה בשבילו או לקנות לו והלך וקדשה או קנה לעצמו, וכאן אשמעינן כדומא דלפילו אם לא היה שליח ורק ראה מצרו מחזר אחר איהו דבר לקנותו והוא קדמו ולוקחה, הרי זה גם כן בכלל רמאות. אך לפי"ו קשה למה נקרא הכא רשע והתם נקרא רק רמאי, הא התם מחזר יותר. והמירון מוצא במאירי שם, דאין הכי נמי בפתם אדם המהפך במכרה לא מקרי השני רשע אלא רמאי, ושאי הכא דוב שהיה מחזר אחריה מחלה הוא עני, או דוקא מקרי השני רשע ולא רק רמאי.

ד. פי' דכיון דלגס קידושין ניתנו בחתנתו, אף על פי שצדקה שראוין לחול אינן צדקה, מכל מקום כיון שאם לא היה נגמר הקנין יש עליה להחזיר, שהרי לא נתן לה אלא על דעת שמתקדש לו, לכך רואין אותן כאלו הן עדיין בעין וצדקה הנאה היא מתקדשת, וכענין שהיא מתקדשת בצדקה מלוה. מה שאין כן במלוה דעלמא דצדקה מתן מעות לא ניתנו לקידושין אלא להלוה, אי אפשר לקדשה בהן אחר כך ללא יחזיר לה מדי לקידושין (הש"ס).

גלין קנין תורה

אבל מה שהקשה ר' יוחנן לריש לקיש מגט והשולח גם לאשתו ואח"כ ביטלו קודם שמסרה ליד האשה הגט בטל, אין ליישב כמו בהלישנא קמא ודנתנית גט ליד השליח לא נחשב מעשה, דהא ללישנא בתרא סובר ריש לקיש דלא אתי דיבור ומבטל דיבור אף כשאין בו מעשה, אלא לפי הלישנא בתרא איתותב ריש לקיש דעל כל פנים דיבור שאין בו מעשה ודאי אתי דיבור ומבטליה.

– **לדינא:** הלכתא כר' יוחנן דאתי דיבור ומבטל דיבור אפילו היכא דאית ביה מעשה כההוא דמתניתין ובלא בא אחר וקדשה וחזרה בה דאיכא נתינת מעות ליד שליח, אף על גב דלענין זה לא איתותב ריש לקיש.

נמצא דבקידושין יכולה האשה לחזור בה תוך ל' יום, וכן בתרומה יכול בעה"ב לבטל השליח כדיבור בעלמא ולא בעינין שיקדים ויתרום את כריו, וכן בגט יכול המשלה לבטל שליחות הגט כל שלא הגיע הגט ליד האשה. מיהו ביטול זה דגט היינו רק שמבטליה מתורת שליח, אבל לענין גוף הגט פליגי אמוראי; לרב נחמן חוזר ומגרש בו דמתורת גט לא בטליה, ולרב ששת אינו חוזר ומגרש בו, והלכתא כרב נחמן.

האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום
* **בא אחר וקדשה בתוך שלשים יום,** תנן במתניתין שמקודשת ואינה מקודשת, ולכך בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה. ויש בגמרא ג' שיטות בביאור מתניתין:

(א) לרב, מקודשת ואינה מקודשת לעולם ונאפילו לאחר שלשים יום עומדת בספק קידושי שניהם ואסורה לשניהם בלא גט אחד, דמספקא ליה ובהאי לאחר ל' יום אי תנאה הוי ואם לא אחזור כי בתוך ל' יומי קדושין מעכשיו או חזרה הוי וממה שאמר תחילה מעכשיו, וקאמר איני אומר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר ל', הילכך לעולם היא בספקא, דאי הוי תנאה קידושי ראשון חיילי למפרע וקידושי שני לא חיילי, ואם הוי חזרה קידושי שני חיילי ולא קידושי ראשון.

מיהו אם אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום, ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר כ' יום, ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר י' ימים; אינה צריכה גט אלא מראשון ואחרון ולא מאמצעי, דלא אמרינן דהני לישנא משמע בין תנאה ובין חזרה ויש שאומרה בלשון תנאי ויש שאומרה בלשון חזרה ותיבעי גיטא מכל חד וחד ודאיכא למימר כולהו לתנאה נתכוונו ורק של ראשון קיימין, ואיכא למימר ראשון לחזרה נתכוון ושני לתנאה נתכוון ושל שני קיימין ולא של ראשון ואחרון, ואיכא למימר כולהו לחזרה נתכוונו ושל אחרון לבד

ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל; הרי דאתי דיבור ומבטל דיבור אפילו היכא דאיכא מעשה בהדיה, דהא נתינת גט ליד שליח דומה לנתינת מעות ליד אשה ואפילו הכי אתי דיבור ומבטליה. ותיירין ריש לקיש, דהתם נמי לא נחשב מעשה כל זמן דלא מטיא גט ליד האשה ודכיון שעדיין מחוסר מעשה נתינת הגט ליד האשה לא נחשב נתינת הגט להשליח אלא כדיבור בעלמא ולכך אתי דיבור ומבטליה, משא"כ נתינת מעות ליד האשה (שכל מעשה הקידושין כבר עשוי ואינו מחוסר שום מעשה, דהא אי לא הדרי בהו ממילא יחול הקידושין אחר ל' יום בלי שום מעשה נוספת; רישב"א) לא אתי דיבור ומבטליה.

ריש לקיש הקשה על ר' יוחנן, מהא דתנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה (דמאחר שהיטב עליו שיניחנו כמות שהוא עכשיו ולא יוסף תיקון אחר, הרי הוא גמר מלאכתו וראוי לקבל טומאה) ואין עולים מידי טומאתן ומשקלו טומאה, וכן אין עולין מתורת קבלת טומאה אלא בשינוי מעשה ולקלקלם. שישברם או ינקבם, דמעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, אבל מחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. וקשה לר' יוחנן דס"ל אתי דיבור ומבטל דיבור, למה לא אתי מחשבה ומבטל מחשבה הראשונה? ותיירין ר' יוחנן, דשאני מחשבה דטומאה דהוי כמעשה (גמור), מדכתיב (בדין משקין המכשירין לקבל טומאה) 'כי יתן' ומשמע שאינו נכשר לקבל טומאה אלא כשיתן עליו בידים וקרינן 'כי יותן' ללמד דאפילו כי יותן ממילא הוי הכשר כיון דניחא ליה בהכי, דומיא דכי יתן (בידים) דניחא ליה (הרי דבמחשבתו גרידא דניחא ליה נחשב כאילו נתן בידים שהוא מעשה גמור), לכך לכו"ע לא אתי דיבור ומבטליה.

– **ללישנא בתרא** (רב זביד): פליגי אפילו כדיבור גרידא, וכגון אשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה ואחר כך חזרה בה וכן בפני השליח בין שלא בפניו, לר' יוחנן אתי דיבור ומבטל דיבור, ולריש לקיש לא אתי דיבור ומבטל דיבור (אבל ללישנא קמא מודה ריש לקיש בכח"ג דאתא דיבור ומבטל דיבור).

לפי זה, מה שהקשה ריש לקיש לר' יוחנן מטומאת כלים ודאין מחשבה מוציאה מיד מחשבה, אפשר ליישב כמו בהלישנא קמא דשאני מחשבה דטומאה דהוי כמעשה ולכו"ע לא אתי דיבור ומבטליה. ומה שהקשה ר' יוחנן לריש לקיש מתרומה (האומר לשליח לתרום ואח"כ ביטלו אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה, הרי דאתא דיבור ומבטל דיבור), אין ליישב כמו בהלישנא קמא ודהא לפי הלישנא בתרא סובר ריש לקיש דלא אתי דיבור ומבטל דיבור אפילו היכא דלית ביה מעשה, אלא לריש לקיש צריך לומר דמיירי שקדם בעה"ב ותרם את כריו דהוי ליה מעשה.

ה. קשה דהא גם ריש לקיש מודה (לפי הלשנה קמא) דאתי דיבור ומבטל דיבור היכא דליכא מעשה צהדיה, ואם כן גם לדידיה מיקשי מהכא. ומי הרישב"א, דריש לקיש סבר השתא נקושיתמו, דמשעבד דטומאה כיון שמורדת לדי טומאה בלא שום מעשה אחרת ורק ע"י מחשבתו מוכן הכלי לקבל טומאה, הוי כדיבור שיש עמו מעשה ודומה לגמית מעות ליד האשה שרואה להתקדש עמה (בלא שום מעשה אחרת), ולכן לדידיה אמי שפיר דלא אתי דיבור ומבטליה, ורק לר' יוחנן קשיא. ועל זה תירך ר' יוחנן, דלאו כדיבור שיש בו מעשה כל דהוא חשיב, אלא הרי הוא כמעשה גמור, ועיין עוד ברשב"א ונבחרש"א.

ד. ע"י תוס' (ד"ה מסורה) דאין לפרש טעמא כיון דמסתמא לא נמכוין לבטל הגט אלא השליח, ולעולם אם היה אומר בפירוש שמבטל הגט עצמו היה מודה רב נחמן דלף הגט בטל, אלא אף כשאומר צהדיה שמבטל הגט עצמו נמי לא מהני, דהרי היא כמו מעות שאין מתבטלות דמאחר דהגט כמוו כהלכתו אינו יכול לבטלו ואם יצאה יחזור ויגרש בו, ע"ש.

גליץ קנין תורה

מיתה ונמצא זקוקה ליבום] ואינה מתייבמת מספק [דילמא תנאה הוי ונתגרשה והויא לה גרושת אחיו שהיא לו בכרת כיון שאין עליה זיקת יבום].

לשמואל דסבירא ליה כרבי [דפשיטא ליה דתנאה הוי] אינה חולצת ואינה מתייבמת [דכשמת נמצאה גרושה למפרע], וצריך לומר דמתניתין אתיא כחכמים.

לר' יוחנן דסבירא ליה שיורא הוי, קשה למה אינה מתייבמת, והא כל גיטא דמשייר בה ולא כלום הוא. **רבא** צידד למימר דמכל מקום אינה מתייבמת, דמה ששייר גמ גמרתו מיתה. **לאביי** ליכא למימר הכי, דשאני גמ שמוציאה מרשות יבם משאי"כ מיתה שמכנסה לרשות יבם, אלא מעיקר הדין יבומי נמי מייבם, ורבנן תקנו שלא תתייבם גזירה אטו כשאמר הרי זה גיטך מהיום אם מתי, דלכולי עלמא כשמת הוי תנאי למפרע [ואינה צריכה חליצה או יבום משימותו]. ומכל מקום לא תקנו התם שתחלוץ אטו מהיום ולאחר מיתה, דאם אתה מצריכה חליצה אתו נמי ליבומה [ובבאמת גרושה היא והיא בכרת], אבל הכא ליכא למיחש שאם אתה מצריכה חליצה אתו נמי ליבומה, דתתייבם ואין בכך כלום [דבאמת הרי צריכה יבום לר' יוחנן, ורק מדרבנן חששו שלא תתייבם משום גזירה אטו מהיום את מתין].

האומר על מנת

❖ **הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז**, הרי זו מקודשת והוא יתן; **לרב הונא** כשיתן לה מקודשת למפרע [בפרוטא שנתן לה עכשיו], דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי ומיהו מודה רב הונא שאם מת קודם שנתן לה מאתים זוז אינה צריכה חליצה שהרי לא קיים תנאו. **לרב יהודה** מקודשת לכשיתן [ולא למפרע], דלית ליה האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. **ונפקא מינה** אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר; **לרב הונא** לא הוה קידושי, ולרב יהודה הוה קידושי^א.

ופליגי נמי גבי גירושין, כשאומר לאשה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז; **לרב הונא** כשתתן לו מאתים זוז מגורשת למפרע, ולרב יהודה לכשתתן הוי גמ ולא למפרע. **ונפקא מינה** אם בינתיים נתקע הגט או אבד [וקדם שנתנהו; **לרב הונא**] וכשתתן הוי גמ למפרע, ולרב יהודה לא הוי גמ [ומיהו אף לרב הונא אמרה לינשא עד שתתן, דשמא לא יתקיים התנאי ונמצא גמ בטל ובניה ממורים^ב].

וצריכא לאשמעינן פלוגתייהו בין בקידושין ובין ובגירושין, דאי אשמעינן רק בקידושין הו"א בהא קאמר רב הונא [דכל האומר על

קיימין], אלא הוי או תנאי או חזרה [לכך אי תנאה הוא הוי כולו תנאה ולא חזרה ואינה צריכה גמ אלא מראשון, ואי חזרה הוא לא הוה ביה לישנא דתנאה כלל ואינה צריכה גמ אלא מאחרון, ואמצעי ממה נפשך לא הוה קידושין].

(ב) לשמואל, מקודשת ואינה מקודשת עד ל' יום, אבל לאחר ל' פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון, דלשמואל פשיטא ליה דתנאה הוי [והלכך כל ל' יום קידושין תלויין שטא יחזור בו, אבל מל' ואילך כשלא חזר בו גמרו קידושי ראשון למפרע].

– רב ושמואל נחלקו בפלוגתא דתנאי, דתנאי האומר לאשה הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה; **חכמים** אומרים גמ ואינו גמ, דמספקא להו [בהאי ולאחר מיתה] אם הוי תנאי [מהיום יהיה גמ אם אמות ולכשימות נמצא גמ למפרע מאותו יום] או חזרה [ממה שאמר מהיום, ואמר הרי זה גיטך לאחר מיתה, וממילא לא אמר כלום דאין גמ לאחר מיתה דכיון דמית היכי מגרשה], **ורבי אומר** כזה גמ, דפשיטא ליה דתנאה הוי.

מיהו אילו אמר רב הלכה כחכמים, הו"א דוקא התם איכא לספוקי ולמימר חזרה הוי כיון דלרחוקה קאתי [וקשה בעיניו לרחקה ולגרשה ולהכי הדר ביה ממעכשיו], אבל גבי קידושין דלקרובה קאתי אימא מודה לשמואל דתנאה הוי [ודכל מה דמצי לקרובה מקרב לה וכי אמר לאחר ל' לא הדר ביה ממעכשיו] קמ"ל דגם הכא מקודשת ואינה מקודשת. ואילו אמר שמואל הלכה כרבי, הו"א דוקא התם הוי ודאי תנאה ולא חזרה דאדם יודע דאין גמ לאחר מיתה [ומידי דכדי לא עביד איניש דאמר], אבל גבי קידושין [במעכשיו לאחר ל'] דיש קידושין לאחר ל' יום [אם לא קדשה אחר בינתיים] אימא מודה לרב שיש להסתפק דילמא הוי חזרה, קמ"ל דגם הכא הוי ודאי תנאה ולאחר ל' פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון].

דף ס'

(ג) לר' יוחנן, מקודשת ואינה מקודשת לעולם [וצריכא גמ מתרייהו], אבל לא מספיקא דילמא תנאה הוי או חזרה [כרב], אלא כל שאומר לה מעכשיו ולאחר ל' שווי נפשיה כי שרגא דליבני דכל חד וחד רווחא לחבריה שבק [שהמקדש רצה לומר מעכשיו יתחילו הקידושין ולאחר ל' יום יגמרו; תוד"ה אפילו], ולפי זה אפילו מאה תופסין בה בינתיים [דכל אחד מצי מקום זמן פניו לקידושין] וצריכה גמ מכולהו^א.

❖ **תנן האומר לאשה הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה**, ואחר כך מת בלא בנים, חולצת ולא מתייבמת:

לרב דסבירא ליה כחכמים [דמספקא להו אם הוי תנאה או חזרה] אתי שפיר, דצריכה חליצה מספק [דילמא חזרה הוי ולא נתגרשה דאין גמ לאחר

ח. אבל אם לא פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר אלף שנתאלו המעות בינתיים, לכולי עלמא מקודשת, כמבואר לעיל (דף ע"ג) בהתקדשי לי לאחר ל', כיון שנתן לה המעות בתורת קידושין ולא ניתנו לה להחליץ אלף על מנת שתמקדש בהן (תוד"ה איכא צנייהו).

ט. ולא אמר הכא נפ"מ אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר [ולכך הוה הוה קידושי וצריכה גמ משני כיון שהיה גרושה מראשון למפרע ולכך יהיה אינה צריכה גמ משני], דאף לרב יהודה צריכה גמ משני, דרב יהודה לא פשיטא ליה בכל האומר על מנת שאינו כאומר מעכשיו, אלף מספקא ליה, וממילא מודה הכא שצריכה גמ מספק, לכך הוצרך לומר נפ"מ בתמקדש הגט, דלרב הוה אינה צריכה גמ מאחר, ולרב יהודה צריכה גמ אמר מספק (תוס' שם, ע"ע רש"י מס' גיטין דף ע"ג. וריש"ל סוף).

גלין קנין תורה

♦ **על מנת שיש לי מאתים זוז, אם אנו יודעים שיש לו (פי' דאיכא סהדי; ריטב"א), מקודשת בודאי. אם אין יודעים, מקודשת מספק דחיישינן שמא יש לו** וכיון דהאי גברא לקדושי איתתא קא אתי, רגלים לדבר לחוש דאי לאו דהוה ליה לא הוה מתני עלה (ריטב"א). נמצא דבכל גזונא אסורה לינשא לאחר בלא גט מראשון, אלא נפ"מ אם בא אחר וקידשה, דכשיש לו בודאי אינה מקודשת לשני, אבל בספק צריכה גט מן השני דשמא באמת אין לו ולא היו הראשונים קידושיין.

♦ **על מנת שאראך מאתים זוז, הרי זו מקודשת ובלבד שיראה לה משלו, אבל אם שולחני הוא והראה לה על השלחן והמענות אינם שלו** אינה מקודשת, ואפילו אם הראה לה מעות שקיבל בתורת עיסקא ולהחליף ולהשתכר וקיבלם למהצית שחר אינה מקודשת (ולא נתכוונה זו אלא לראות משלו ממש).

♦ **על מנת שיש לי בית כור עפר, אם אנו יודעים שיש לו מקודשת ודאי, ואם אין יודעים מקודשת מספק דחיישינן שמא יש לו.** ואף דכבר אשמעינן זה לעיל (באומר על מנת שיש לי מאתים זוז), מכל מקום הוה אמינא דשאני זוזי דעבידי אינשי דמצנעי ולכך חיישינן שמא יש לו, מה שאין כן קרקע דקלא אית ליה אי לא ידעינן שיש לו אפילו קידושי ספק ליכא, קמ"ל דאף הכא חיישינן שמא יש לו ומקודשת מספק (עי' ריטב"א).

♦ **על מנת שיש לי בית כור עפר במקום פלוני, אם יש לו באותו מקום מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת** ואף שיש לו במקום אחר, וקמ"ל דלא מצי למימר לה מאי נפקא לך מינה (אם רחוק הוא) אלא מרחנא ומייתנינא (התכוואה לביתו).

♦ **על מנת שאראך בית כור עפר, אם הראה לה משלו מקודשת, אבל אם הראה לה בבקעה אינה מקודשת, אף על גב דנקיט ארעא באריסות** (כיון שאין גוף הקרקע שלו).

דף ס"א

קרקע שיש בו נקעים או סלעים

♦ **הקדש: המקדיש שדהו בשעת חיובל, ורוצה לפדותו, נותן בכדי זרע חומר שעורים** (דהיינו בית כור שראוי לזרוע בו ל' סאין) המשיים שקל כסף (דגזירת הכתוב הוא דאחת יפה ואחת רעה פדיונו שוה, אבל בזמן שאין חיובל נודג נפדה כל קרקע בשוה). ולאו דוקא בענין הזה (כדי זרע חומש שעורים), אלא הוא הדין אם הקדיש קרקע כשיעור לתך (חצי כור שהוא מ"ז סאין) או חצי לתך או סאה או תרקב (חצי סאה) או אפילו רובע (סאה) נמי נפדין לפי חשבון זה (המשיים שקל כסף לבית כור, ולא כפי שויין).

♦ **היו בה נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים י' טפחים, אין נמדדין עמה** (להיות נגאלים לפי חשבון המשיים שקל כסף לבית כור, וגם אין מדרון שלהן נמדד לעלות בחשבון, אלא רק קרקעית שלהן נפדין לפי שויין). ומיירי בנקעים שהן מלאים מים דלאו בני זריעה נינהו (ולכך אינן

מנת כאומר מעכשיו דמין) כיון דלקרובה קאתי (ומיירי לקרבה אליו וגמר קידושיין בפרופט שנתן לה), אבל בגירושין דלרחקה קאתי (ואין אדם ממהר לרחק את אשתו) אימא מודה לרב יהודה (ולא גמר למיהוי גיטא עד שתתן, אולי יתפייסו בניתיים). ואי אשמעינן רק בגירושין הו"א דוקא כהא קאמר רב הונא (דכאומר מעכשיו דמין ומגורשת מיד) כיון שהתנה שתתן לו מאתים זוז והבעל אינו מתבייש לתובעה (ולכך לא חשש לעכב גירושיה עד שיקבל המעות), אבל בקידושין (שהבעל צריך לתת לה מאתים זוז) אימא דלא סמכה דעתה להתקדש לו עד שיתן כיון שמתביישת לתבוע, קמ"ל (דבתריוויהו פליג רב הונא וקסבר דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמין).

– **רב הונא סבירא ליה דלא פליגי חכמים ורבי אלא באומר 'הרי זה גיטיך מהיום ולאחר מיתה', דחכמים מספקא להו אם הוי תנאי או חזרה, ורבי פשיטא ליה דתנאה הוי, אבל לכולי עלמא כל האומר כל מנת כאומר מעכשיו דמין. רב יהודה סבירא ליה דחכמים ורבי פליגי בכ' דינים אלו; א. בהרי זה גיטיך מהיום ולאחר מיתה כנ"ל, ב. בהאומר 'על מנת', דלחכמים לאו כאומר מעכשיו דמין, ולרבי כאומר מעכשיו דמין, ורב יהודה סבירא ליה כחכמים דלאו כאומר מעכשיו דמין. והא דלא הזכירה ברייתא פלוגתתם אלא בדין הראשון, כדי להודיעך כה דרבי דאפילו באומר 'מהיום ולאחר מיתה' נמו הוי גט (דמלבד מה דס"ל כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמין, אף פשיטא ליה דמהיום ולאחר מיתה תנאה הוי ולא חזרה), ולא אשמעינן רבותא להיפך דלרבנן לא הוי גט אף כשאומר על מנת, דכה דהיתירא עדיף לאשמעינן.**

והא דתניא הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנתקדע הגט או שאבד הרי זו מגורשת לאחר לא תנשא עד שתתן; **לרב הונא** אתיא ברייתא לכולי עלמא (ודכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמין), **ולרב יהודה** אתיא כרבי, אבל לחכמים צריכה גט אחרת.

וכן הא דתניא הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז ומת, דלתנא קמא אם נתנה (ולו קודם שמת) אין זקוקה ליבם, אבל אם לא נתנה זקוקה ליבם (ולא מהני מה שתתן ליורשין), ולרשב"ג נותנת לאחיו או לאביו או לאחד מן הקרובים ומגורשת למפרע; **לרב הונא** אתיא ברייתא לכולי עלמא (ודכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמין), אלא דתנא קמא סבר לי ולא ליורשיי ורשב"ג סבר לי ואפילו ליורשיי, אבל **לרב יהודה** אתיא ברייתא כרבי, מה שאין כן לחכמים אם לא נתנה לו קודם שמת לא מהני מה שתתן ליורשים ואינה מגורשת (ודאף אם אמרינן לי ואפילו ליורשיי מ"מ לית להו כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמין).

♦ **על מנת שאתן לך מאתים זוז מכאן ועד לי יום, נתן לה בתוך לי' מקודשת, לא נתן לה אינה מקודשת, דלא תימא שלא קבעה לו זמן (ש' לי יום) בדרך קפידא אלא כדי לזרוז בדבר יותר, קמ"ל דתנאה הוי.**

גליץ קנין תורה

תתני לי לא יהא גמי, אין כאן תנאי של מאתים זוז כלל, ואפי' לא נתנה היו גמי, דכתיב 'ויאמר אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן וגו' ואם לא יעברו חלוצים ונאחזו בתוכם'. לר' חנינא בן גמליאל, לא בעינן תנאי כפול ודמכלל הן אתה שומע לאו, ושאיני בני גד ובני ראובן שהוצרך לאשמעינן שאם לא יעברו ינחלו על כל פנים בארץ כנען עם שאר שבטים.

– מתחילה היה סבר ר' חנינא דכולה מילתא ויזאם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוכם בארץ כנען דריש ר' מאיר לתנאי כפול, הלכך אמר ליה דלעולם לא בעינן תנאי כפול, אלא דאלמלא כפל דבריו יש במושמע שאף בארץ כנען לא ימלו, וכל שכן בארץ גלעד ובמקום החביב להם) לא ימלו כלל, לכך אשמעינן קרא שאפילו אם לא יעברו מכל מקום עכ"פ לא יפסידו חלקם (כמו שאר השבטים) לא בארץ גלעד ולא בארץ כנען ונאחזו תנאי רק שלא ימלו כל ארץ גלעד כנגד חלקם בארץ כנען.

אמר לו ר' מאיר דאי סלקא דעתך דלאו לתנאי כפול הוא דאתא ואלא לאשמעינן שיטלו בארץ כנען לכתוב רק וזאם לא יעברו ונאחזו בתוכם, ארץ כנען למה לי, אלא לאו לתנאי כפול הוא דאתא ולומר שיטלו דוקא בארץ כנען ולא בארץ גלעד כנגד חלקם בארץ כנען, ואם לא היה כופל הוה אמינא שאפילו אם לא יעברו ימלו בארץ גלעד כנגד חלקם בארץ כנען, דמכלל הן אי אתה שומע לאו.

חזר ר' חנינא ואמר לו, דלעולם לא בעינן תנאי כפול ודמכלל הן אתה שומע לאו שאם לא יעברו לא ימלו בארץ כנען כנגד חלקם בארץ כנען, ומכל מקום אי הוי אמר רק ונאחזו בתוכם, הו"א דקאי על ארץ גלעד, ואשמעינן דדוקא בארץ גלעד ימלו כפי חלקם המגיע להם וכיון שסייעו שם עם שאר השבטים לכובשה, ואף שלא ימלו כל ארץ גלעד כנגד חלקם בארץ כנען דהא לא קיימו התנאי, מי' ימלו בה עכ"פ חלק כמו שאר השבטים, אבל בארץ כנען הוה אמינא שלא ימלו בה חלק כלל וכיון שלא סייעו לכובשה, קמ"ל 'בארץ כנען' שאף בארץ כנען ימלו (חלק כמו שאר השבטים).

ור' מאיר סבר, דעדיין הוי מצי למימר רק ונאחזו בתוכם' דמושמע כל היכא דאית לכו, וממילא הוי ידעינן שיטלו חלק עם שאר השבטים בין בארץ גלעד ובין כנען, ומדאמר 'בארץ כנען' שמע מינה דתנאי כפול בעינן ולמעוטי שלא ימלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען, דאי לאו הכי הו"א דלא נתקיים התנאי דמכלל הן אי אתה שומע לאו.

♦ הגמרא מביא ראיה לר' מאיר מארבעה מקומות דמצינו דכפליה קרא לתנאה ואלמא תנאי כפול בעינן, אבל כולם נדחו:

(א) אמר ד' לקין 'הלא אם תיטיב שאת ומשאת שכר) ואם לא תיטיב לפתח הטאת רובין', אלמא כפול בעינן ודאם לא כפליה הו"א דאפילו אם לא תיטיב נמי שאת, דתנאי שלא כפלו אינו מבטל מתנה. ומדחה, לעולם לא בעינן תנאי כפול, מיהו מכללא לא הוה נפקא לן אלא ביטול מתנה שאם לא תיטיב לא תשא שכר אבל גם פורעניות לא תשקול, קמ"ל כפילא דאף פורעניות תשקול.

נפדין בדמים הללו אלא בשויון, דכתיב 'ורע' לאפוקי מידי דלאו בני זריעה נינהו] דומיא דסלעים גבוהים ושסתם פלע אינו ראוי לזריעה דקשה הוא, אבל כשאין מלאים מים דבני זריעה נינהו נמדדין עם הקרקע ולהיותן נפדין לפי חשבון המשים שקל כסף לבית כור, ואף מדרון שלהן עולה בחשבון.

ואם אינן גבוהין עשרה טפחים, אז אף אם מלאים מים נמדדין עמה, ואע"ג דלאו בני זריעה נינהו, דהנהו [נקעים] נאנני דארעא מקרו ואננות הקרקע שהמים מתמצין לתוכן, ועל שם הקרקע הם נקראים ואינן חשויין בפני עצמן, וכן הסלעים [שאין גבוהין י' טפחים] שידרא דארעא מקרו ודמקום הסלעים אין להם שם סלעים לעצמן אלא על שם הקרקע הם נקראים, וכיון דעיקר השדה ראוי לזריעה הרי כל השדה נקרא בית זרע, דהני נאנני במילי לגבי השדה.

♦ מפר: האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך, והוי שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים גבוהים י' טפחים, אין נמדדים עמה, ואף כשהנקעים אינן מלאין מים ונמצא שהן ראויין לזריעה, לפי שאין אדם רוצה ליתן את מעותיו בשדה אחת ויראה לו כשנים וכשלושה מקומות ודיכין שהן עמוקים או גבוהים עשרה טפחים, וגם מיירי שהן רחבים ד' על ד' טפחים, הו"ל מקום חשוב בפני עצמן, ואין דעתו של אדם לקנות שדה אחד ויהיה לו טורח כשתי שדות להרוש ולזרוע בשני מקומות למעלה ולמטה; רשב"ם ב"ב דף קכז. אבל אם היו פחותין מו' טפחים נמדדים עמה ודין שדה בלא מרשים ונקעים פורתא ובמילי להו; שם.

♦ קידושיין: אמר לאשה על מנת שיש לי בית כור עפר, ויש לו בית כור, אלא שיש בו נקעים עמוקים עשרה טפחים ואין בהם מים, מסתברא דלהקדש מודמינן לה [שנמדדים עם הקרקע ומקודשת], דאמר לה אנא טרחנא וזרענא ומייתנא.

תנאי בני גד ובני ראובן

♦ כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, לכך בעינן לכולי עלמא שיהא תנאי קודם למעשה ומדלא אמר תנו להם אם יעברו, משמע שאם אמר הכי לא אתי תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה, ובעינן נמי הן קודם ללאו ומדלא אמר תחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם; כן הוא לפי פרש"י, אבל ע"י תוס' ד"ה כל תנאי. מיהו פליגי תנאי אם בעינן נמי תנאי כפול ודמכלל הן אי אתה שומע לאו או לא בעינן תנאי כפול ודמכלל הן אתה שומע לאו:

לר' מאיר, תנאי שאינו כפול אינו תנאי ונאנ"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים, כגון 'הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז, ולא פירש לכפול וזאם לא

י. וטע"ג דלעיל [כשאמר על מנת שיש לי במקום פלוני ואין לי שם אלא במקום אחר] לא מצי למימר אנא טרחנא ומייתנא, שאני התם דסוף כל סוף לא נתקיים התנאי, שהרי אמר לה על מנת שיש לי במקום פלוני ואין לי, אצל הכא נתקיים התנאי, דבית כור עפר קאמר לה, והה המקום ראו לזריעה בית כור.

יא. דכתיב 'ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן תסמך את הידן כל חלקן למחנה לפני ד' וכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחוזיה, ואם לא יעברו חלוצים תסמך ונאחזו בתוכם בארץ כנען'.

גליץ קנין תורה

(ג) כתיב 'אם בחקותי תלכו' וגו' ויזכו לברכה כמבואר בקראו וכתיב אחר כך 'ואם בחקותי תמאסו ויבוא עליהם קללה', אלמא כפול בעינין. ומדחה, דאי לאו כפילא ואע"פ דמכלל הן אתה שומע לאו מי"מ הוה אמינא שאם בחקותי תלכו ברכה, ואם תמאסו לא ברכה ולא קללה, קמ"ל דאף קללה איכא.

(ד) כתיב 'אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו', וכתיב אחר כך 'ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו', אלמא כפול בעינין.

ומדחה כנ"ל, דאי לאו כפילא הוה אמינא דאם תאבו טובה, ואם תמאנו לא טובה ולא רעה, קמישמע לן דאף רעה איכא. אבל אם תאבו ושמעתם, אז טוב הארץ תאכלו.

(ב) השביע אברהם לאליעזר שיקח אשה ליצחק מבית אביו, וכתיב 'אז תנקה מאלתי כי תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי' ויכול ליקח אשה מבנות ענר אשכול וממרא, אלמא כפול בעינין ודאי לא כפליה לתנאה לא הוה מבטל תנאה לשבועה, ואז אפילו אם היה הולך לבית אביו ולא אבה האשה ללכת אחריו מי"מ היה חל עליו השבועה אם יקח לו אשה מבנות כנען. ומדחה, לעולם לא בעינין תנאי כפול, ואיצטריך 'לאשמעינן היכא דניחא לה לדידה ולא ניחא לדידהו, שלא יביאה בעל כרחם ואלא גם אז ינקה משבועה ויכול לקחת אשה מבנות כנען.

והא דכפל עוד 'ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו ונקית משבועתי זאת', אתא לאשמעינן היכא דניחא להו לדידהו ולא לדידה, דהכא נמי לא יביאה בעל כרחא אלא אז ינקה מהשבועה.

שאלות ותשובות לחזרה

- דף נ"ח -

- א. חולין שנשחטו בעזרה לר' שמעון הוא מן התורה או מדרבנן? ומה סובר כשמקדש אשה בחולין שנשחטו בעזרה?
ר' שמעון ס"ל חולין שנשחטו בעזרה אסור מדאורייתא, ואם מקדש בה אשה אינה מקודשת. והא דתניא ר' שמעון אומר מקודשת, מיירי בנמצאת טריפה בשחיטתה, ואתי לשחיטתה בשחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמייה שחיטה.
- ב. איסורי הנאה שמכרן וקידש בדמיהן, מקודשת או לא? ומנלן?
מקודשת, שאין הדמים נתפסין באיסור. למ"ד ב' כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, יליף ליה מרגלי רחמנא בעבודה זרה ושביעית שדמיהם נתפסין באיסור מכלל דבשאר איסורים שרי. למ"ד ב' כתובים הבאים כאחד מלמדין, יליף מדכתיב מיעוטא בעבודה זרה 'זהיית חרם כמוהו' וכן בשביעית 'יובל היא' למידרש היא אין מידי אחרינא לא.
- ג. למ"ד טובת הנאה אינה ממוון, איך קתני במתני' דישאל שקידש אשה בתרומות ומעשרות מקודשת?
מיירי בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן, וקא סבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין.
- ד. נחלקו רבי ור' יוסי בר' יהודה בגונב טבלו של חבירו אם צריך לשלם אף דמי תרומה ומעשר שבו או לא; כמאי פליגי למסקנא? (ד' דרכים)
(א) מיירי בטבלים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן, ופליגי במתנות שלא הורמו אם כהורמו דמיין או לא. (ב) לא מיירי בטבלים שנפלו מבית אבי אמו כהן אלא שגדלו בשדהו, ופליגי רק לענין תרומה ובדשמואל דס"ל חטה אחת פוטר את הכרי. (ג) לכו"ע לית להו דשמואל ומעיקר הדין אינו יכול לתבוע תרומה מיד הגנב, ומ"ד שהגנב צריך לשלם ס"ל דקנסוהו רבנן לגנב. (ד) לכו"ע אית להו דשמואל ומעיקר הדין יכול לתבוע מהגנב, ומ"ד שאין הגנב צריך לשלם ס"ל שקנסוהו רבנן לבעה"ב.
- ה. האם מותר ליטול שכר בשביל הזאה או קידוש מי הטאת? ולמה?
שכר הזאה וקידוש עצמו אסור דלית בהו טירחא, אבל שכר הבאה ומילוי מותר דמילתא דטירחא היא ורחמנא לא רמיא עליה.

קנין תורה גליון

דף נ"ט

ו. האומר לחבירו לך וקדש לי אשה פלונית והלך וקידשה לנפשיה, מקודשת או אינה מקודשת? והאם מותר לעשות כן? מקודשת, אלא שנהג בו מנהג רמאות.

ז. 'האומר לחבירו לך וקדש לי אשה פלונית וכו'; למה נקט 'חבירו' ולא 'שלוחו'?
דלא תימא שלח הוא דהוי רמאי דסמכא דעתיה דמשלח וסבר עבד לי שליחותי, אבל חבירו דלא סמכה דעתיה אימא לא ליהוי רמאי, קמ"ל.

ח. 'האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני וכו'; למה נקט 'שלוחו' ולא 'חבירו'?
דלא תימא דוקא חבירו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה מקודשת דסבר המשלח שלא יטרח [ולא סמכה דעתיה לשויה שליח אלא באותו מקום], אבל שלוחו דטרח אימא מראה מקום הוא לו, קמ"ל דקפידא הוא.

ט. רבין חסידא שהלך לקדש אשה לבנו ולבסוף קידשה לעצמו; למה לא חשש לדינא דרמאות?
שלא רצו ליתנה לצורך בנו ואז ליכא רמאות אם מקדשה לעצמו. ומה שלא הודיע לבנו [קודם שקידשה כדי להוציא עצמו ממנהג רמאות] מפני שחשש שמא אדהכי והכי אתא איניש אחרינא ומקדש לה.

י. עני המהפך בהררה ובא אחר ונטלה הימנו, מאי דינו?

נקרא רשע [ענין בשינון למה הכא נקרא רשע ולעיל מקרי רמאי ולא רשע].

יא. למה לא חשש רבי אבא לדין עני המהפך בהררה? ומה נעשה לבסוף עם הקרקע שקנה?

ר' אבא לא ידע דהפיך בה רב גידל. \ לבסוף לא רצה ר' אבא למוכרה לרב גידל כיון שהיה זה קרקעו הראשונה שקנה מעולם ולא מסמנא מילתא, לכך ביקש ליתנה לו במתנה, אבל רב גידל לא רצה לקבלה במתנה דכתיב שונא מתנות יחיה, ור' אבא לא רצה להשתמש בה כיון דהפיך בה רב גידל, ונשארה הפקר לתלמידים.

יב. האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאהר ל' יום, ונתאכלו המעות בינתיים, מה דינה? ולמה?

מקודשת, דהני זוזי לא לפקדון דמו [להצריך שישתייר לכה"פ שוה פרוטה] דפקדון ברשותא דמרא קא מתאכלי והני ברשותא דידה קא מתאכלי, ולא למלוה דמו [דאפילו נשתייר שוה פרוטה אינה מקודשת] דמלוה להוצאה ניתנה אבל הני בתורת קידושין יהבינהו ניהלה.

יג. האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאהר ל' יום, וחזרה בה בתוך ל', מה דינה (לר' יוחנן, לריש לקיש, הלכתא)? ולמה?

לר' יוחנן חזרת, דאתי דיבור ומבטל דיבור. לריש לקיש אינה חזרת; ללישנא קמא דלא אתי דיבור ומבטל דיבור כזה שיש בה מעשה נתינת מעות ליד אשה, וללישנא בתרא דלא אתי דיבור ומבטל דיבור [אפילו כשאין בה מעשה כלל]. והלכתא כר' יוחנן.

יד. אשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, והלכה היא וקדשה את עצמה לאדם אחר, מה דינה?

אם שלה קדמו קידושיה קידושין [לכו"ע - דהוי מעשה], אם של שלוחה קדמו אין קידושיה קידושין.

טו. אשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה, וחזרה בה קודם שקיבל השליח קידושין בשבילה, מקודשת או לא?

לר' יוחנן, אינה מקודשת, דאתי דיבור ומבטל דיבור. לריש לקיש; ללישנא קמא אינה מקודשת, דאתי דיבור ומבטל דיבור שאין בו מעשה, ללישנא בתרא מקודשת, דלא אתי דיבור ומבטל דיבור.

טז. האומר לשלוחו צא ותרום, וחזר ובטלו מלהיות שלוחו קודם שתרם השליח, הוי תרומה או לא?

לר' יוחנן, לא הוי תרומה, דאתי דיבור ומבטל דיבור. לריש לקיש; ללישנא קמא לא הוי תרומה, דאתי דיבור ומבטל דיבור שאין בו מעשה, ללישנא בתרא הוי תרומה, אלא אם כן קדם בעה"ב ותרם את כריו דהו"ל מעשה.

קנין תורה גליץ

יז. למסקנא דגמרא איתותב ריש לקיש או לא? ומנלן?

ללישנא בתרא איתותב, מהא דתנן השולח גט לאשתו והגיע בשליח וכו' ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל, הרי דאתי דיבור ומבטל דיבור. ללישנא קמא לא איתותב, דכל כמה דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא ומודה ריש לקיש דאתי דיבור ומבטל דיבור.

יח. גולמי כלים שירדה להן טומאה במחשבה או במעשה, איך עולין מידי טומאתן? והאם יש מזה ראייה כנגד ר' יוחנן?

בשינוי מעשה; דמעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה, ומחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה. ואין קושיא לר' יוחנן, דשאני מחשבה דטומאה דכי מעשה דמי, מדכתיב 'כי יתן וקרינן' כי יותן ללמד דאפילו נפלו ממילא וניחא ליה [דומיא דכי יתן דניחא ליה] הוי הכשר.

יט. 'השולח גט לאשתו וחזר וביטלו וכו' הרי זה בטל'; האם חוזר ומגרש בגט זה או לא (לרב נחמן, לרב ששת)? ואיך נקטינן לדינא?

לרב נחמן חוזר ומגרש, לרב ששת אינו חוזר ומגרש. והלכתא כרב נחמן, דנהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט לא בטליה.

כ. האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום, ובא אחר וקידשה בתוך ל' יום, מה דינה?

לההוה אמינא (רב חסדא) פליגי בה רב ושמואל; לרב מקודשת לשני לעולם, ולשמואל מקודשת לשני עד ל' יום לאחר ל' יום פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון. למסקנא (רב יוסף) לכולי עלמא מקודשת לשני לעולם.

כא. האומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום, ובא אחר וקידשה בתוך ל' יום, מה דינה (רב, לשמואל, ר' יוחנן)? ולמה?

לרב, מקודשת ואינה מקודשת לעולם [ואסורה לשניהם בלא גט אחד], דמספקא ליה אי תנאה הוי אי חזרה הוי. לשמואל, מקודשת ואינה מקודשת עד ל' יום [דהו קידושין תלויין שמא יחזור בה], לאחר ל' פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון, דפשיטא ליה דתנאה הוי. לר' יוחנן, קידושי שניהם תופסין בה, ולא מספיקא, אלא שירא קמשייר בה [דכשאומר מעכשיו ולאחר ל' יום רצה לומר מעכשיו יתחילו הקידושין ולאחר ל' יום יוגמרו].

כב. האומר לאשה הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה, ומת; הוי גט או לא (לחכמים, לרבי)? ולמה?

לחכמים, גט ואינו גט, דמספקא להו אי תנאה הוי או חזרה. לרבי, הוי גט, דפשיטא ליה דתנאה הוי.

כג. למה לא אמר רב הלכה כחכמים, ולמה לא אמר שמואל הלכה כרבי?

אי אמר רב הלכה כחכמים הו"א שאני התם דלרחוקה קאתי אבל הכא דלקרובה קאתי ודאי תנאה הוי. ואי אמר שמואל הלכה כרבי הו"א שאני התם דאין גט לאחר מיתה, אבל הכא דיש קידושין לאחר ל' אימא מודה שיש להסתפק שמא לחזרה נתכוין ולא לתנאה.

דף ס'

כד. המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום, ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר כ' יום, ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר י' ימים; מאיזה מהן צריכה גט (רב, לשמואל, לר' יוחנן)? ולמה?

לרב, מראשון ואחרון צריכה גט מאמצעי אינה צריכה גט, דהנהו לישנא הוו או כולוהו תנאה או כולוהו לחזרה, ולא אמרינן דמשמע תנאה ומשמע חזרה. לשמואל, אינה צריכה גט אלא מראשון, דפשיטא ליה דתנאה הוי. לר' יוחנן, צריכה גט מכולהו, דקידושין דכולהו תופסין בה.

כה. האומר לאשה הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה, ומת בלא בנין; האם חולצת ומתייבמת או לא (רב, לשמואל, לר' יוחנן)? ולמה?

לרב [דס"ל כחכמים], חולצת ולא מתייבמת, דמספקא ליה אי תנאה הוי והויא לה גרושת אחיו, או חזרה הוי וזוקקה ליבם. לשמואל [דס"ל כרבי], אינה חולצת ואינה מתייבמת, דודאי תנאה הוי והויא לה גרושת אחיו שאין עליה זיקת יבום. לר' יוחנן; לרבא חולצת ולא מתייבמת מעיקר הדין, דמה ששייר גט גמרתו מיתה. לאבוי מעיקר הדין חולצת ומתייבמת דכל גיטא דמשייר בה ולא כלום הוא ומיתה לא גמרתו כיון דגט מוציאה מרשות יבום ומיתה מכנסה לרשות יבום, אלא רבנן תקנו דלא תתייבם גזירה משום מהיום אם מתי דהוי גט.

גליץ קנין תורה

כז. הרי את מקודשת על מנת שאתן לך מאתים זוז, מאימתי הוי קידושין (לרב הונא, לרב יהודה)? ולמאי נפקא מינה?

לרב הונא, כשיתן לה מאתים זוז מקודשת לו למפרע, דכל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי. לרב יהודה מקודשת לכשיתן [ולא למפרע], דלית ליה כל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי. ונפקא מינה, אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר; לרב הונא לא הוי קידושי, ולרב יהודה הוי קידושי.

כח. הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז, מאימתי הוי גט (לרב הונא, לרב יהודה)? ולמאי נפקא מינה?

לרב הונא, כשתתן לו מאתים זוז מגורשת למפרע, דכל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי. לרב יהודה לכשתתן מגורשת [ולא למפרע], דלית ליה כל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי. ונפקא מינה, אם נתקרע הגט או אבד; לרב הונא הוי גט, ולרב יהודה לא הוי גט.

כט. למה איצטריך רב הונא ורב יהודה לאפלוגי בין בקידושין ובין בגירושין?

אי אשמעינן קידושין הוה אמינא בהא קאמר רב הונא דכאומר מעבשיו דמי כיון דלקרובה קאתי משא"כ בגירושין דלרחקה קאתי אימא מודה לרב יהודה, קמ"ל. ואי אשמעינן גירושין הוה אמינא בהא קאמר רב הונא דכאומר מעבשיו דמי כיון דלא כסיף בעל למיתבעה [ולכך אינו חושש לעכב גירושיה עד שיקבל המעות], משא"כ בקידושין דכסיפא לה למיתבעיה אימא מודה לרב יהודה, קמ"ל.

ל. האם סבירא להו חכמים ורבי כל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי?

לרב הונא, בין חכמים ובין רבי ס"ל דכל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי [ולא פליגי אלא בגט מדיום ולאחר מיתה אם הוי ודאי תנאה או הוי ספק חוריה]. לרב יהודה, פליגי, דלחכמים לאו כאומר מעבשיו דמי ולרבי כאומר מעבשיו דמי.

לא. האומר לאשה הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז, ולא נתנה לו ומת, ואח"כ נתנה ליורשיו; זקוקה ליבם או לא?

למ"ד כל האומר על מנת לאו כאומר מעבשיו דמי ודאי זקוקה ליבם. למ"ד כל האומר על מנת כאומר מעבשיו דמי, פליגי בה תנאי; לתנא קמא זקוקה ליבם דסבר 'לי ולא ליורשיי', ולרשב"ג אינה זקוקה ליבם דסבר 'לי ואפילו ליורשיי'.

לב. 'הרי את מקודשת על מנת שיש לי מאתים זוז', מה דינה?

אם יודעים שיש לו מקודשת בודאי, ואם אין יודעים אם יש לו או לא מקודשת מספק דחיישינן שמא יש לו.

לג. 'על מנת שאראך בית כור עפר והראה לה בבקעה אינה מקודשת'; מאי קמשמע לן?

אף על גב דנקיט ארעא באריסות.

דף ס"א

לד. המקדיש שדה כשיעור בית כור או פחות מזה; איך פודין את השדה בשעת היובל, ואיך פודין אותה שלא בשעת היובל?

בשעת היובל, נותן בורע חומר שעורים [בית כור] חמשים שקל כסף, אחת יפה ואחר רעה, ואין חילוק בין בית כור או פחות ממנו דכתיב 'שדה' מכל מקום. שלא בשעת היובל, נפדה כפי שוין.

לה. המקדיש שדהו בשעת היובל, והיו בה נקעים; באיזה אופן הרי הן נמדדין עמה ובאיזה אופן אינן נמדדין עמה?

אם היו עמוקים י' טפחים וגם מלאים מים אינן נמדדין עמה [וגם מדרון שלהן אינה עולה לחשבון, אלא רק קרקעית שלהן נפדיה לפי שוין], אבל אם לא היו מלאים מים, או שאינן גבוהים י' טפחים אפילו אם הם מלאים מים, נמדדין עמה [לפי חשבון נ' שקל כסף לבית כור, ואף מדרון שלהן עולה בחשבון], דהנהו נאגני דארעא מקרו [ועל שם הקרקע נקראים ואינן חשובין בפני עצמן].

לו. המוכר שדהו והיו בה נקעים; באיזה אופן נמדדין עמה ובאיזה אופן אין נמדדין עמה? ולמה?

לא היו עמוקים י' טפחים נמדדין עמה, אבל אם היו עמוקים י' טפחים אין נמדדין עמה אף כשאינן מלאים מים, לפי שאין אדם רוצה ליתן את מעותיו בשדה אחת ויראה לו כשנים וכשלשה מקומות.

קנין תורה גליון

לז. המקדש אשה על מנת שיש לו בית כור, ויש לו בכית כור נקעים עמוקים ו' טפחים שאין בהם מים, מקודשת או לא? ולמה?
מקודשת [להקדש מדינת לה שנמדרים עם הקרקע], דאמר לה אנא טרחנא וזרענא ומייתנינא.

לז. איזה ב' דינים ילפינן לכולי עלמא מתנאי בני גד ובני ראובן? (רשי')

א. דבעינן תנאי קודם למעשה. ב. דבעינן הן קודם ללאו.

לח. מנא יליף ר' מאיר דבעינן תנאי כפול, ומה השיב לו ר' חנינא בן גמליאל?

ר' מאיר: יליף מדכפל קרא 'זאם לא יעברו חלוצים ונאחזו בתוככם בארץ כנען', ואי לאשמעינן שיטלו חלק שוה עם שאר שבטים הוי מצי למימר רק 'נאחזו בתוככם' דמשמע כל היכא דאית לכו [בין בארץ גלעד ובין בארץ כנען], ומדקאמר 'בארץ כנען' משמע למעוטי אתא שלא יטלו בארץ גלעד [כנגד חלקם שבארץ כנען] אבל מכלל הן אי אתה שומע לאו. ר' חנינא בן גמליאל: אי אמר רק ונאחזו בתוככם, הו"א דקאי רק על ארץ גלעד [שיטלו חלק שוה עם שאר שבטים], אבל בארץ כנען לא יטלו כלל, קמ"ל 'בארץ כנען', אבל לעולם לא בעינן תנאי כפול דמכלל הן אתה שומע לאו.

לט. למסקנת הגמרא: אם לא היו בני גד ובני ראובן עוברים חלוצים, האם היו נוטלים חלק בארץ גלעד ובארץ כנען? ומנלן?

היו נוטלים בין בארץ גלעד ובין בארץ כנען חלק שוה עם שאר השבטים, ורק לא היו נוטלים בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען; היו נוטלים עם שאר שבטים בארץ גלעד: דכתיב ונאחזו בתוככם. נוטלים עם שאר שבטים בארץ כנען: לר' מאיר מדכתיב 'נאחזו בתוככם', לר' חנינא בן גמליאל מדכתיב 'בארץ כנען'. אין נוטלים בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען, לר' מאיר מדכתיב 'בארץ כנען', לר' חנינא בן גמליאל דמכלל הן אתה שומע לאו.

מז. לר' חנינא בן גמליאל, למה כפל קרא: (א) אם לא תיטב לפתח חטאת רובץ? (ב) אז תנקה מאלתי וגו'? (ג) אם לא תאבה האשה וגו'? (ד) אם בהקתי תמאסו וגו'? (ה) אם תמאנו ומריתם וגו'?

(א) הו"א אם לא תיטב לא תשא שכר וגם לא תשקול פרעניות, קמ"ל לפתח חטאת רובץ. (ב) היכא דניחא לה לדידה ולא לדידהו לא יביאה בעל כרחיה. (ג) היכא דניחא להו לדידהו ולא לדידה לא יביאה בעל כרחיה. (ד) הו"א אם בחקותי תמאסו לא ברכה ולא קללה קמ"ל. (ה) הו"א אם תמאנו לא טובה ולא רעה קמ"ל אם תמאנו ומריתם וגו', אבל אם תאבו ושמעתי אז טוב הארץ תאכלו.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון
מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו
נציב חודש שבט

לעיי"נ זקנו הגאון המפורסם

מוה"ר **שלום מרדכי** ב"ר משה הכהן זצ"ל **אבד"ק ברעזאן ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם**
נלב"ע ביום ט"ז שבט שנת תרע"א לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימושו מפיו זרע ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה
הנהלת חבורת קנין תורה